תלמוד ירושלמי
(מנוקד ומפוסק על ידי דן בארי)

סדר זרעים

מַסֶּכֶת בְּרָכוֹת פֶּרֶק ו [0048,45]

[בְּרָכוֹת ו,א]

״כֵּיצַד מְבָרְכִין עַל הַפֵּרוֹת?
עַל פֵּרוֹת הָאִילָן הוּא אוֹמֵר:
״בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ״,
חוּץ מִן הַיַּיִן,
שֶׁעַל הַיַּיִן הוּא אוֹמֵר:
״בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן״.
וְעַל פֵּרוֹת הָאָרֶץ הוּא אוֹמֵר:
״בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה״,
חוּץ מִן הַפַּת,
שֶׁעַל הַפַּת הוּא אוֹמֵר:
״הַמּוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ״.
וְעַל הַיְרָקוֹת הוּא אוֹמֵר:
״בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה״.
רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר:
״בּוֹרֵא מִינֵי דְשָׁאִים״.

[תלמוד]

כְּתִיב:
(תְּהִלִּים כד,א) ״לַיי הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ תֵּבֵל וְיֹשְׁבֵי בָהּ״.
הַנֶּהֱנֶה כְלוּם מִן הָעוֹלָם, מָעַל,
עַד שֶׁיַּתִּירוּ לוֹ הַמִּצְווֹת.
אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ:
כְּתִיב:
(דְּבָרִים כב,ט) ״פֶּן תִּקְדַּשׁ הַמְּלֵאָה,
הַזֶּרַע אֲשֶׁר תִּזְרָע וּתְבוּאַת הַכֶּרֶם.״
הָעוֹלָם כֻּלּוֹ וּמְלוֹאוֹ עָשׂוּי כְּרִי,
וּמָהוּ פְּרִיוֹנוֹ? בְּרָכָה.
רַבִּי חִזְקִיָּה, רַבִּי יִרְמְיָה,
רַבִּי אַבּוּן בְּשֵׁם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ:
(תְּהִלִּים טז,ב) אָמַרְתְּ לַיי:
אֲדֹנָי אָתָּה, טוֹבָתִי בַּל עָלֶיךָ.״
אִם אָכַלְתָּ וּבֵרַכְתָּ, [49]
כְּבָיְכוֹל כְּאִלּוּ מִשֶּׁלְךָ אָכַלְתָּ.
דָּבָר אַחֵר:

״טוֹבָתִי בַּל עָלֶיךָ״,
מְבַלֶּה אֲנִי טוֹבָתִי בִּגוּפְךָ.
דָּבָר אַחֵר:
״טוֹבָתִי בַּל עָלֶיךָ״,
יִבָּלְלוּ כָּל הַטּוֹבוֹת וְיָבֹאוּ עָלֶיךָ.
אָמַר רַבִּי אַחָא:
מָהוּ ״בַּל עָלֶיךָ״?
שֶׁאֵינִי מֵבִיא טוֹבָה עַל הָעוֹלָם מִבַּלְעָדֶיךָ.
כְּמָה דְאַתְּ אָמַר:
(בְּרֵאשִׁית מא,מד) ״וּבִלְעָדֶיךָ לֹא יָרִים אִישׁ אֶת יָדוֹ״.
תָּנֵי רַבִּי חִיָּא:
(וַיִּקְרָא יט,כד) ״קֹדֶשׁ הִלּוּלִים״,
מְלַמֵּד שֶׁהוּא טָעוּן בִּרְכָה לְפָנָיו וּלְאַחֲרָיו.
מִכָּן הָיָה רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר:
לֹא יִטְעֹם אָדָם כְּלוּם עַד שֶׁיְּבָרֵךְ.
רַבִּי חַגַּי וְרַבִּי יִרְמְיָה סַלְקוּן לְמֵי חַטָּאתָה.
קָפַץ רַבִּי חַגַּי וּבֵרַךְ עֲלֵיהֶן.
אָמַר לֵיהּ רַבִּי יִרְמְיָה:
״רָאוּת עֲבַדְתְּ שֶׁכָּל הַמִּצְווֹת טְעוּנוֹת בְּרָכָה.״
וּמִנַּיִן שֶׁכָּל הַמִּצְווֹת טְעוּנוֹת בְּרָכָה?
רַבִּי תַּנְחוּמָא רַבִּי אַבָּא בַּר כָּהֲנָא בְּשֵׁם רַבִּי אֶלְעָזָר:
(שְׁמוֹת כד,יב) ״וְאֶתְּנָה לְךָ אֶת לֻחֹת הָאֶבֶן וְהַתּוֹרָה וְהַמִּצְוָה״,
הָקִישׁ תּוֹרָה לַמִּצְוָה:
מַה תּוֹרָה טְעוּנָה בְּרָכָה,
אַף מִצְוָה טְעוּנוֹת בְּרָכָה.
רַבִּי יוֹחָנָן נְסַב זֵיתָא וּבֵרַךְ לְפָנָיו וּלְאַחֲרָיו,
וַהֲוָה רַבִּי חִיָּא בַּר וָא מִסְתַּכַּל בֵּיהּ.
אָמַר לֵיהּ רַבִּי יוֹחָנָן:
״בַּבְלָיָא, לְמָה אַתְּ מִסְתַּכַּל בִּי?
לֵית לָךְ ״כָּל שֶׁהוּא מִמִּין שִׁבְעָה,
טָעוּן בְּרָכָה לְפָנָיו וּלְאַחֲרָיו״?
אִית לֵיהּ,
וּמָה צְרִיכָה לֵיהּ?
מִפְּנֵי שֶׁגַּלְעִינָתוֹ מְמַעַטְתּוֹ.
וְלֵית לֵיהּ לְרַבִּי יוֹחָנָן שֶׁגַּלְעִינָתוֹ מְמַעַטְתּוֹ?
מָה עָבַד לֵיהּ רַבִּי יוֹחָנָן?
מְשׁוּם בְּרִיָּה.
מִלְּתֵיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן אָמְרָה,
שֶׁכֵּן אֲפִלּוּ אָכַל פְּרִידָה אַחַת שֶׁלְּעֻנָּב,
אוֹ פְּרִידָה אַחַת שֶׁלְּרִמּוֹן,
שֶׁהוּא טָעוּן בְּרָכָה לְפָנֶיהָ וּלְאַחֲרֶיהָ.

יַיִן, בִּזְמַן שֶׁהוּא כְּמוֹת שֶׁהוּא, אוֹמְרִים עָלָיו:
״בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ״,
וְאֵין נוֹטְלִין מִמֶּנּוּ לַיָּדַיִם.
בִּזְמַן שֶׁהוּא מָזוּג, אוֹמְרִים עָלָיו:

״בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן״,
וְנוֹטְלִין מִמֶּנּוּ לַיָּדַיִם.
הִבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר.
וַחֲכָמִים אוֹמְרִים:
בֵּין חַי בֵּין מֵת,
אוֹמְרִים עָלָיו ״בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן״,
וְנוֹטְלִין מִמֶּנּוּ לַיָּדַיִם.
אָמַר רַבִּי אַבָּא:
אֵין בּוֹ מִשּׁוּם אָבְדַן אֻכְלִין.

רַבִּי יַעֲקֹב בַּר זַבְדִּי בְּשֵׁם רַבִּי אַבָּהוּ:
שֶׁמֶן זַיִת, אוֹמְרִים עָלָיו ״בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ״.
אָמַר רַבִּי חִיָּא בַּר פַּפָּא קֳמֵי רַבִּי זְעוֹרָא:
וּמַתְנִיתָא אָמְרָה כֵן:
״חוּץ מִן הַיַּיִן,
שֶׁעַל הַיַּיִן הוּא אוֹמֵר ״בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן״.
וְיַיִן, לָאו שֶׁחוּק הוּא?
לָא מַר אֶלָּא ״חוּץ מִן הַיַּיִן״,
הָא שְׁאָר כָּל הַדְּבָרִים,
אַף עַל פִּי שֶׁשְּׁחוּקִין הֵן, בְּעֵינָן הֵן.

רַבִּי אַבָּא אָמַר:
רַב וּשְׁמוּאֵל, תְּרֵיהוֹן אָמְרִין:
יָרָק שָׁלוּק, אוֹמְרִים עָלָיו:
״שֶׁהַכֹּל נִהְיָה בִּדְבָרוֹ״.
רַבִּי זְעוֹרָא בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל:
רָאשֵׁי לִפְתוֹת שֶׁשְּׁלָקָן,
אִם בְּעֵינָן הֵן, אוֹמְרִים עֲלֵיהֶם:
״בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה״;
שְׁחָקָן, אוֹמְרִים עֲלֵיהֶן:
״שֶׁהַכֹּל נִהְיָה בִּדְבָרוֹ״.
אָמַר רַבִּי יוֹסֵה:
וּמַתְנִיתָא אָמְרָה כֵן:
״חוּץ מִן הַפַּת,
שֶׁעַל הַפַּת הוּא אוֹמֵר ״הַמּוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ״.
וּפַת, לָאו שֶׁחוּקָה הִיא?
לָא מַר אֶלָּא ״חוּץ מִן הַפַּת״,
הָא שְׁאָר כָּל הַדְּבָרִים,
אַף עַל פִּי שֶׁשְּׁחוּקִין הֵן, בְּעֵינָן הֵן.

רַבִּי חִיָּא בַּר וָא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן:
זַיִת כָּבוּשׁ, אוֹמְרִים עָלָיו:
״בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ״.
רַבִּי בְּנָיָמִין בַּר יֶפֶת בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן:
יָרָק שָׁלוּק, אוֹמְרִים עָלָיו:

״שֶׁהַכֹּל נִהְיָה בִּדְבָרוֹ״.
אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק:
מַתְנִיתָא מְסַיְּעָא לְרַבִּי בִּנְיָמִין בְּרַבִּי יֶפֶת: (פסחים ב,ו)
״אֲבָל לֹא כְּבוּשִׁין וְלֹא שְׁלוּקִין וְלֹא מְבֻשָּׁלִין״.
אִם בְּעֵינָן הֵן,
אָדָם יוֹצֵא בָּהֶן יְדֵי חוֹבָתָן בַּפֶּסַח.
אָמַר רַבִּי זְעוֹרָא:
מַן יָדַע מִשְׁמַע מִן רַבִּי יוֹחָנָן יָאוּת?
רַבִּי חִיָּא בַּר וָא אוֹ רַבִּי בִּנְיָמִין בַּר יֶפֶת?
לָא רַבִּי חִיָּא בַּר וָא!
וְעוֹד מִן הָדָא:
מִן מָה דַּאֲנַן חָמֵיין
רַבָּנִין רַבְרְבֵיָא עַלִּין לְאַבְרָיָתָא, <חכמים גדולים נכנסין לסעודות ראש חודש>
וְנָסְבִין תּוּרְמוֹסִין וּמְבָרְכִין עֲלֵיהוֹן ״בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה״.
וְתוּרְמוֹסִין לָאו שְׁלוּקִין הֵן?
אִין תֵּימַר, שְׁנָיָא הִיא, שֶׁאָמְרָה הַתּוֹרָה ״מְרוֹרִים״,
תּוּרְמוֹסִין, כְּיָון שֶׁשְּׁלָקָן, בָּטְלָה מָרָתָן.
אָמַר רַבִּי יוֹסֵה בִּירַבִּי אַבּוּן:
וְלָא פְלִיגִין:
זַיִת, עַל יְדֵי שֶׁדַּרְכּוֹ לֶאֱכֹל חַי,
אַף עַל פִּי שֶׁכָּבוּשׁ, בְּעֵינוֹ הוּא.
יָרָק, כְּיָון שֶׁשְּׁלָקוֹ, נִשְׁתַּנָּה.

רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא אָמַר:
אִתְפַּלְגוּן רַבִּי נְחֶמְיָה וְרַבָּנִין,
רַבִּי נְחֶמְיָה אָמַר:
״הַמּוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ״;
וְרַבָּנִין אָמְרִין:
״מוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ״
אָתְיָן אִלֵּין פְּלֶגְוָתָא כְּאִנִּין פְּלֶגְוָתָא.
לֶפֶת,
רַבִּי חִינְנָא בַּר יִצְחָק וְרַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר אֵימִי, [50]
חַד אָמַר:
לֶפֶת, ״לֹא פַת״ הָיְתָה,
וָחָרָנָא אָמַר:
לֶפֶת, ״לֹא פַת״ הִיא עֲתִידָה לִהְיוֹת.
(תְּהִלִּים עָב,טז) ״יְהִי פִּסַּת בַּר בָּאָרֶץ בְּרֹאשׁ הָרִים״.
רַבִּי יִרְמְיָה בְּרֵיהּ קַמֵּי רַבִּי זְעוֹרָא:
״הַמּוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ״,
וְקַלְסֵיהּ.
מָה, כְּרַבִּי נְחֶמְיָה?
שֶׁלֹּא לְעָרֵב רָאשֵׁי אוֹתִיּוֹת.
מֵעַתָּה, ״הַמִּן הָאָרֶץ״, שֶׁלֹּא לְעָרֵב רָאשֵׁי אוֹתִיּוֹת!
עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַבִּי נְחֶמְיָה, ״הַבּוֹרֵא פְּרִי הַגֶּפֶן״,
וְעַל דַּעְתְּהוֹן דְּרַבָּנִין, ״בּוֹרֵא פְּרִי הַגֶּפֶן״.
רַבִּי זְרִיקָן אָמַר:

רַבִּי זְעוֹרָא בָּעֵי:
אַהֵן דִּנְסַב תּוּרְמוֹסָא וּמְבָרֵךְ עֲלוֹי, וּנְפַל מִנֵּיהּ,
מָהוּ מְבָרְכָה עֲלוֹי זְמַן תְּנָיָנוּת?
מָהוּ בֵּינוֹ לְבֵין אַמַּת הַמַּיִם?
אָמְרִין:
תַּמָּן, לְכָךְ כִּוֵּן דַּעְתּוֹ מִתְּחִלָּה.
בְּרַם הָכָא, לֹא לְכָךְ כִּוֵּן דַּעְתּוֹ מִתְּחִלָּה.

תָּנֵי רַבִּי חִיָּא:
אֵין מְבָרְכִין עַל הַפַּת אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁהוּא פּוֹרֵס.
אָמַר רַבִּי חִיָּא בַּר וָא:
הָדָא אָמְרָה,
אַהֵן דִּנְסַב עִגּוּלָא וּמְבָרֵךְ עֲלוֹי, <כיכר לחם>
וְהוּא לָא אָתֵי בִּידֵיהּ,
צָרִיךְ מְבָרְכָה עֲלוֹי זְמַן תְּנָיָנוּת.
אָמַר רַבִּי תַּנְחוּם בַּר יוּדָן:
צָרִיךְ לוֹמַר:
"בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד",
שֶׁלֹּא לְהַזְכִּיר שֵׁם שָׁמַיִם לְבַטָּלָה.
עַד כַּמָּה יִפְרֹס?
רַבִּי חֲנִינָא וְרַבִּי מָנָא,
חַד אָמַר: עַד כַּזַּיִת,
וָחָרָנָא אָמַר: עַד פָּחוּת מִכַּזַּיִת.
מַן דְּמַר "כַּזַּיִת", כְּדֵי דִּתְנִינַן תַּמָּן:
"וְכֻלָּן פְּתִיתִין כַּזַּיִת".
מַן דְּמַר "עַד פָּחוּת מִכַּזַּיִת",
תָּנֵי רַבִּי יְשֻׁמָּעֵאל:
אֲפִלּוּ מַחְזִירָהּ לְסָלְתָּהּ.

תְּנֵי:
כָּל שֶׁאוֹמְרִים אַחֲרָיו שָׁלֹשׁ בְּרָכוֹת,
אוֹמְרִים לְפָנָיו "הַמּוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ",
וְכָל שֶׁאֵין אַחֲרָיו שָׁלֹשׁ בְּרָכוֹת,
אֵין אוֹמְרִים לְפָנָיו "הַמּוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ".
הֲתִיבוּן:
הָרֵי פָּחוּת מִכַּזַּיִת,
הָרֵי אֵין אוֹמְרִים אַחֲרָיו שָׁלֹשׁ בְּרָכוֹת,
מֵעַתָּה לֹא יֹאמְרוּ לְפָנָיו "הַמּוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ"!
רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא אָמַר:
לִשְׁאָר הַמִּינִים נִצְרְכָה.

רַבִּי אַבָּא בְּשֵׁם רַב:
מְסֻבִּין אֲסוּרִין לְטָעֵם כְּלוּם עַד שֶׁיִּטְעֹם הַמְבָרֵךְ.
רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר:
שׁוֹתִין אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא שָׁתָה.

מָה, וּפְלִיג? <הוא חלוק>
מָה דַּמַּר רַב,
בְּשֶׁהָיוּ כֻּלָּן זְקוּקִין לְכִכָּר אֶחָד.
מָה דַּמַּר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי,
בְּשֶׁהָיוּ כָּל אֶחָד וְאֶחָד כּוֹסוֹ בְּיָדוֹ.

תְּנֵי:
הַמְבָרֵךְ פּוֹשֵׁט יָדוֹ תְּחִלָּה,
אֲבָל אִם רָצָה לַחֲלֹק לוֹ כָּבוֹד לְרַבּוֹ,
אוֹ לְמִי שֶׁגָּדוֹל מִמֶּנּוּ בַּתּוֹרָה, הָרְשׁוּת בְּיָדוֹ.
רַב, כַּד הֲוָה קָצֵי, <כשהיה פורס>
הֲוָה טָעֵים בִּשְׂמָאלֵיהּ, וּמְפַלֵּיג בִּימִינֵיהּ, <מחלק>
רַב חוּנָא אָמַר:
אַהֵן דָּמַר "סַב בָּרֵיךְ, סַב בָּרֵיךְ!"
אֵין בּוֹ מִשּׁוּם הֶפְסֵק בְּרָכָה.
"הַב אַחֲוֵינָא לְתוֹרַיָּא!" <תן זמורות ערבה לשוורים>
יֵשׁ בּוֹ מִשּׁוּם הֶפְסֵק בְּרָכָה.
רַב חוּנָא אָמַר:
הָדָא שַׁתִּיתָא, <קמח שעורים עם דבש>
וְהָדָא מוֹרְתָא שְׁחִיקְתָא, < שרף מור שחוק>
אוֹמְרִים עָלָיו "שֶׁהַכֹּל נִהְיָה בִּדְבָרוֹ".
רַב חוּנָא אָמַר:
הָרֵי שֶׁנָּתַן לְתוֹךְ פִּיו, וְשָׁכַח וְלֹא בֵרַךְ,
אִם הָיוּ מַשְׁקִין, פּוֹלְטָן,
אִם הָיוּ אֲכָלִין, מְסַלְּקָן לַצְּדָדִין.
רַבִּי יִצְחָק בַּר מָרִי,
קַמֵּי רַבִּי יוֹסֵה בִּירַבִּי אַבּוּן בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן:
אֲפִלּוּ אֲכָלִין פּוֹלְטָן, דִּכְתִיב:
(תְּהִלִּים עא,ח) "יִמָּלֵא פִי תְּהִלָּתֶךָ כָּל הַיּוֹם תִּפְאַרְתֶּךָ".

הַכּוֹסֵס אֶת הַחִטִּין, אוֹמֵר עֲלֵיהֶן:
"בּוֹרֵא מִינֵי זֵרְעוֹנִין".
אֲפָיָן וּבִשְׁלָן,
בִּזְמַן שֶׁהַפֵּרוֹסוֹת קַיָּמוֹת,
אוֹמֵר עֲלֵיהֶן "הַמּוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ",
וּמְבָרֵךְ לְאַחֲרָיו שָׁלֹשׁ בְּרָכוֹת.
אִם אֵין הַפֵּרוֹסוֹת קַיָּמוֹת,
אוֹמֵר עֲלֵיהֶן "בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת",
וּמְבָרֵךְ אַחֲרָיו בְּרָכָה אַחַת מֵעֵין שָׁלֹשׁ.
עַד כַּמָּה יְהוּ פֵּרוֹסוֹת?
רַבִּי יוֹסֵה בִּירַבִּי אַבּוּן כָּהֲנָא בַּר מַלְכְּיָה בְּשֵׁם רַב:
עַד כַּזֵּיתִים.

הַכּוֹסֵס אֶת הָאֹרֶז,
אוֹמֵר עָלָיו "בּוֹרֵא מִינֵי זֵרְעוֹנִין".

אֲפָיוֹ וּבִשְׂלוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁהַפְּרוּסוֹת קַיָּמוֹת,
אוֹמֵר עָלָיו ״בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת״,
וְאֵינוֹ צָרִיךְ לְבָרֵךְ אַחֲרָיו.
רַבִּי יִרְמְיָה אָמַר:
״בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה״.
בַּר מָרִינָה בָּרִיךְ קָמֵי רַבִּי זְעוֹרָא
וְקָמֵי רַבִּי חִיָּא בַּר וָא:
״שֶׁהַכֹּל נִהְיָה בִּדְבָרוֹ״.
רַבִּי שִׁמְעוֹן חֲסִידָא אוֹמֵר:
״בּוֹרֵא מִינֵי מַעֲדַנִּים״.
אָמַר רַבִּי יוֹסֵה בִּירַבִּי אַבּוּן:
וְלָא פְלִיגִין:
מַן דְּמַר ״בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת״,
בְּהָהוּא דַּעֲבִיד בּוּל; <העשוי גוש>
מַן דְּמַר ״בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה״,
בְּהָהוּא דִּבְרִיר;
מַן דְּמַר ״שֶׁהַכֹּל נִהְיָה בִּדְבָרוֹ״,
בְּהָהוּא דִּשְׁלִיק;
וּמַן דְּמַר ״בּוֹרֵא מִינֵי מַעֲדַנִּים״,
בְּהָהוּא דִּטְרִיף. <קצוץ>
עַד כַּדּוּן בַּתְּחִלָּה.
בַּסּוֹף,
רַבִּי יוֹנָה בְּשֵׁם רַבִּי שִׁמְעוֹן חֲסִידָא:
״אֲשֶׁר בָּרָא מִינֵי מַעֲדַנִּים, לְעַדֵּן בָּהֶן נֶפֶשׁ כָּל חַי,
בָּרוּךְ אַתָּה יי, עַל הָאָרֶץ וְעַל מַעֲדַנֶּיהָ.
רַבִּי אַבָּא בַּר יַעֲקֹב בְּשֵׁם רַבִּי יִצְחָק רֵבָּה:
רַבִּי, כְּשֶׁהָיָה אוֹכֵל בָּשָׂר אוֹ בֵּיצָה, הָיָה אוֹמֵר: [51]
״אֲשֶׁר בָּרָא נְפָשׁוֹת רַבּוֹת לְהַחֲיוֹת בָּהֶן נֶפֶשׁ כָּל חַי,
בָּרוּךְ אַתָּה יי, חֵי הָעוֹלָמִים.״
עַד כַּדּוּן בַּסּוֹף.
בַּתְּחִלָּה?
אָמַר רַבִּי חַגַּי:
״בּוֹרֵא מִינֵי נְפָשׁוֹת״.
הַתִּיב רַבִּי יוֹסֵה:
וְהָא מַתְנִיתָא פְלִיגָא: (ברכות ו,ג)
״עַל הַחֹמֶץ וְעַל הַגּוֹבַי וְעַל הַנּוּבְלוֹת הוּא אוֹמֵר:
״שֶׁהַכֹּל נִהְיָה בִּדְבָרוֹ״.
וְהָדֵן גּוֹבַי, לֹא מִין נֶפֶשׁ הוּא?
אָתְיָא דְרַבִּי שִׁמְעוֹן חֲסִידָא כְּרַבִּי,
וּדְבְרֵי שְׁנֵיהֶן כִּרְבָּן גַּמְלִיאֵל, דְּתַנֵּי:
זֶה הַכְּלָל שֶׁהָיָה רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבָּן גַּמְלִיאֵל:
כָּל שֶׁהוּא מִמִּין שִׁבְעָה וְאֵינוֹ מִמִּין הָגָן,
מִמִּין הָגָן וְלֹא אֲפָאוֹ פַּת,
רַבָּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר:
מְבָרֵךְ לְאַחֲרָיו שָׁלֹשׁ בְּרָכוֹת.
וַחֲכָמִים אוֹמְרִים:

בִּרְכָה אַחַת.
וְכָל שֶׁאֵינוֹ מִמִּין שִׁבְעָה וְאֵינוֹ מִמִּין דָּגָן,
רַבָּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר:
מְבָרֵךְ לְפָנָיו וּלְאַחֲרָיו,
וַחֲכָמִים אוֹמְרִים:
מְבָרֵךְ לְפָנָיו, וְאֵינוֹ מְבָרֵךְ לְאַחֲרָיו.

רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אִדֵּי בְּשֵׁם רַבִּי חֲנִינָא:
כָּל שֶׁהוּא כְּעֵין סֹלֶת וּכְעֵין חֲלִיטָה וּמֵחֲמֵשֶׁת הַמִּינִין,
אוֹמֵר עָלָיו "בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת",
וּמְבָרֵךְ לְאַחֲרָיו בִּרְכָה אַחַת מֵעֵין שָׁלֹשׁ.
וְכָל שֶׁהוּא כְּעֵין סֹלֶת וּכְעֵין חֲלִיטָה וְאֵינוֹ מֵחֲמֵשֶׁת הַמִּינִין,
אָמַר רַבִּי יוֹנָה:
שְׁלַח רַבִּי זְעֵירָא גַּבֵּי אִלֵּין דְּבֵית רַבִּי יַנַּי וְאַמְרוּן לִי,
וְלֵית אֶנָּה יָדַע מָה אַמְרוּן לִי.
מָיֵי כַדּוּן? <מהי עכשיו>
אָמַר רַבִּי יוֹסֵה:
מִסְתַּבְּרָה "שֶׁהַפַּל נִהְיָה בִּדְבָרוֹ".
רַבִּי יִרְמְיָה בָּעֵי:
הָדֵן דַּאֲכַל סֹלֶת וּבִדַעְתֵּיהּ מֵיכוֹל פִּתָּה,
מָהוּ מְבָרֵךְ עֲלַהּ בְּסוֹפָהּ?
אָמַר רַבִּי יוֹסֵה:
וְהָכֵן לָא אֲכַל רַבִּי יִרְמְיָה סֹלֶת מִן יוֹמוֹי? <וכך>
לֵית צָרְכָּה דִּילָא, <אין הספק אלא...>

לָמָּה הוּא חוֹתֵם בָּהּ בָּאָרֶץ?
נַעֲשֵׂית כִּבְרִכַּת פּוֹעֲלִים, דְּתָנֵי:
הַפּוֹעֲלִים שֶׁהָיוּ עוֹשִׂין מְלָאכָה עִם בַּעַל הַבַּיִת,
הֲרֵי אֵלּוּ מְבָרְכִין בִּרְכָה רִאשׁוֹנָה,
וְכוֹלְלִין שֶׁלִּירוּשָׁלַיִם בְּשֶׁלָּאָרֶץ,
וְחוֹתְמִין בְּשֶׁלָּאָרֶץ.
אֲבָל אִם הָיוּ עוֹשִׂין עִמּוֹ בְּסָעוּדָן,
אוֹ שֶׁהָיָה בַּעַל הַבַּיִת אוֹכֵל עִמָּהֶן,
הֲרֵי אֵלּוּ מְבָרְכִין אַרְבַּע.
דְּבֵית רַבִּי יַנַּי עָבְדִין לַהּ כְּמַטְבֵּעַ בִּרְכָה.
מָהוּ לְהַזְכִּיר בָּהּ מֵעֵין הַמְּאוֹרָע?
אָמַר רַבִּי אַבָּא בַּר זְמִינָא:
רַבִּי זְעֵירָא הָיָה מַזְכִּיר בָּהּ מֵעֵין הַמְּאוֹרָע.
אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה:
הוֹאִיל וְחָשׁ לָהּ רַבִּי זְעֵירָא,
צְרִיכִין אָנוּ מֵחוּשׁ.

תְּנֵי:
מְבָרְכִין עַל הַדָּגָן כְּשֶׁהוּא מִן הַמַּבְחָר.
קְלוֹסְקִין וּשְׁלֻמָּה שֶׁלְּבַעַל הַבַּיִת, <כיכר לחם>

אוֹמֵר עַל הַקָּלוֹסְקִין.
פְּרוּסָה שֶׁלְּקָלוֹסְקִין וּשְׁלֵמָה שֶׁלְּבַעַל הַבַּיִת,
אוֹמֵר עַל הַשְּׁלֵמָה שֶׁלְּבַעַל הַבַּיִת.
פַּת חִטִּין וּפַת שְׂעוֹרִין,
אוֹמֵר עַל שֶׁלְּחִטִּין.
פְּרוּסָה שֶׁלְּחִטִּין וּשְׁלֵמָה שֶׁלְּשְׂעוֹרִין,
אוֹמֵר עַל הַפְּרוּסָה שֶׁלַּחִטִּין.
פַּת שְׂעוֹרִין וּפַת כֻּסְמִין,
אוֹמֵר עַל שֶׁלַּשְּׂעוֹרִין.
וַהֲלֹא שֶׁלַּכֻּסְמִין יָפָה מִמֶּנָּה?
אֶלָּא שֶׁזּוֹ מִמִּין שִׁבְעָה, וְזוֹ אֵין מִמִּין שִׁבְעָה.
רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא בְּשֵׁם רַבִּי זְעוֹרָא:
דִּרְבִּי יוּדָה הִיא, דִּרְבִּי יוּדָה אָמַר:
אִם יֵשׁ בֵּינֵיהֶן מִמִּין שִׁבְעָה, עָלָיו הוּא מְבָרֵךְ.
פַּת טְמֵאָה וּפַת טְהוֹרָה,
רַבִּי חִיָּא בַּר וָא אָמַר:
אוֹמֵר עַל הַטְּהוֹרָה.
פַּת נְקֵיָּה טְמֵאָה וּפַת קִבָּר טְהוֹרָה, <לחם מלא סובין>
רַבִּי חִיָּא בַּר אַדָּא בְּשֵׁם רַבִּי אַחָא:
עַל אֵיזֶה מֵהֶן שֶׁיִּרְצֶה יְבָרֵךְ.
קוּרָא, <לב הֶקֵל>
רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל:
אוֹמֵר עָלָיו "בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ".
תְּנָא רַבִּי חֶלְפְּתָה בֶּן שָׁאוּל:
"שֶׁהַכֹּל נִהְיָה בִּדְבָרוֹ".
תָּנֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ:
"בּוֹרֵא מִינֵי דְשָׂאִים".
מַתְנִיתָא דְרַבִּי אוֹשַׁעְיָא פְּלִיגָא עֲלוֹי:
"וְאֵלּוּ הֵן מִינֵי דְשָׂאִים:
הַקִּינָּרֶס וְהַחֲלִימָה וְהַדְּמוּעַ וְהָאָטָד."

[בְּרָכוֹת ו,ב]
מַתְנִיתָה.

בְּרַךְ עַל פֵּרוֹת הָאִילָן "בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה",
יָצָא;
וְעַל פֵּרוֹת הָאָרֶץ "בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ",
לֹא יָצָא.
וְעַל כֻּלָּם, אִם אָמַר "שֶׁהַכֹּל",
יָצָא.

[תלמוד]

רַבִּי חִזְקִיָּה בְּשֵׁם רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא:
דִּרְבִּי יוּדָה הִיא,

דְּרַבִּי יוּדָה עָבִיד אֶת הָאִילָנוֹת כְּקִשּׁוּאִים.
אָמַר רַבִּי יוֹסֵה:
דִּבְרֵי הַכֹּל הֵיא.
פֵּרוֹת הָאִילָן בְּכְלַל פֵּרוֹת הָאֲדָמָה,
וְאֵין פֵּרוֹת הָאֲדָמָה בְּכְלַל פֵּרוֹת הָעֵץ.

רַב חוּנָא אָמַר:
חוּץ מִן הַיַּיִן וּמִן הַפַּת.
מַתְנִיתָא אָמְרָה כֵן: (ברכות ו,א)
"חוּץ מִן הַיַּיִן,
שֶׁעַל הַיַּיִן הוּא אוֹמֵר "בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן",
חוּץ מִן הַפַּת, [52]
שֶׁעַל הַפַּת הוּא אוֹמֵר "הַמּוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ."

תְּנֵי
רַבִּי יוֹסֵה אוֹמֵר:
כָּל הַמְּשַׁנֶּה עַל הַמַּטְבֵּעַ שֶׁטָּבְעוּ חֲכָמִים,
לֹא יָצָא יְדֵי חוֹבָתוֹ.
רַבִּי יוּדָה אוֹמֵר:
כָּל שֶׁנִּשְׁתַּנָּה מִבִּרְיָתוֹ, וְלֹא שִׁנָּה בִּרְכָתוֹ,
לֹא יָצָא.
רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר:
אֲפִלּוּ אָמַר "בָּרוּךְ שֶׁבָּרָא הַחֵפֶץ הַזֶּה",
"מַה נָּאֶה הוּא זֶה",
יָצָא.
רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל:
הֲלָכָה כְּרַבִּי מֵאִיר.
מִלְּתֵיהּ דְּרַב אָמְרָה כֵן:
חַד פַּרְסָי אֲתָא לְגַבֵּי רַב:
"בְּגִין דַּאֲנָא אָכַל פִּסְתֵּי, <פת לחם>
וְלָא חָכִים מְבָרְכָא עֲלֵיהּ, <ולא יודע לברך עליו>
וַנָה אָמַר "בָּרוּךְ הִבְרָא הָדֵן פִּסָּא", <ואני אומר>
נָפֵיק אֲנָה יְדֵי חוֹבָתִי?
אָמַר לֵיהּ:
אִין. <כן>
רַב יְהוּדָה בְּשֵׁם אַבָּא בַּר בַּר חַנָּה:
בַּר קַפָּרָא וּתְרֵין תַּלְמִידוֹי
נְתָאָרְחוּ אֶצֶל בַּעַל הַבַּיִת בְּהָדֵין פַּנְדֵּיקָא דְּבַרְכְתָא.
אַפֵּיק קֶמֵּיהוֹן פַּרְגִּין וַאֲחוֹנָן וְקֻפְלוֹטִין. <ציפורים צעירות ושזיפים וכרישים>
אָמְרִי:
נְבָרֵךְ עַל קֻפְלוֹטָה,
הוּא פָּטַר אֲחוֹנִיתָא וְלָא פָּטַר פַּרְגִּיתָא!
נְבָרֵךְ עַל אֲחוֹנִיתָא, לָא פָּטַר לָא דֵן וְלָא דֵן!
קָפַץ חַד וּבָרֵךְ עַל פַּרְגִּיתָא "שֶׁהַכֹּל נִהְיָה בִּדְבָרוֹ".
גָּחֵיךְ לֵיהּ חַבְרֵיהּ. <צחק עליו>

אָמַר לֵיהּ בַּר קַפָּרָא:
לֹא לַזֶּה גֵּרְגְּרָן, אֶלָּא לָךְ לֵגְלָגָן.
זֶה עָשָׂה בְּגַרְגְּרָנוּתוֹ, אַתָּה לָמָּה לִגְלַגְתָּ?
וְלַזֶּה אָמַר:
חָכָם אֵין כָּאן? זָקֵן אֵין כָּאן?
אָמְרוּ:
לֹא יָצְאָה שְׁנָתָן עַד שֶׁמֵּתוּ.
אָמַר רַבִּי יוֹסֵה:
הָא אַזְלוּן תְּרֵין, וְלָא שְׁמַעְנַן מִנַּהּ כְּלוּם! <הרי הלכו, מתו, שניים>
מָיִי כַּדּוּן?
מִסְתַּבְּרָה,
מְבָרֵךְ עַל הַקְּפָלוּט, שֶׁהַכֹּל טְפֵלָה לוֹ. <הכרשה>

[בְּרָכוֹת ו,ג]
מַתְנִיתָה.

עַל כָּל דָּבָר שֶׁאֵין גִּדּוּלָיו מִן הָאָרֶץ הוּא אוֹמֵר:
"שֶׁהַכֹּל נִהְיָה בִדְבָרוֹ".
עַל הַחֹמֶץ וְעַל הַגּוֹבַי וְעַל הַנּוֹבְלוֹת הוּא אוֹמֵר:
"שֶׁהַכֹּל נִהְיָה בִדְבָרוֹ".
רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר:
כָּל שֶׁהוּא מִין קְלָלָה, אֵין מְבָרְכִין עָלָיו.

[תלמוד]

הֶחְמִיץ יֵינוֹ, אוֹמֵר:
"בָּרוּךְ דַּיַּן הָאֱמֶת".
בָּא לְאָכְלוֹ, אוֹמֵר:
"שֶׁהַכֹּל נִהְיָה בִדְבָרוֹ".
רָאָה גוֹבַי, אוֹמֵר:
"בָּרוּךְ דַּיַּן הָאֱמֶת".
בָּא לְאָכְלוֹ, אוֹמֵר:
"שֶׁהַכֹּל נִהְיָה בִדְבָרוֹ".
רָאָה נוֹבְלוֹת שֶׁנָּשְׂרוּ, אוֹמֵר:
"בָּרוּךְ דַּיַּן הָאֱמֶת".
בָּא לְאָכְלָן, אוֹמֵר:
"בָּרוּךְ שֶׁהַכֹּל נִהְיָה בִדְבָרוֹ".

[בְּרָכוֹת ו,ד]
מַתְנִיתָה.

הָיוּ לְפָנָיו מִינִין הַרְבֵּה,
רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר:
אִם יֵשׁ מִמִּין שִׁבְעָה, עָלָיו הוּא מְבָרֵךְ.
וַחֲכָמִים אוֹמְרִים:

יְבָרֵךְ עַל אֵיזֶה מִהֶן שֶׁיִּרְצֶה.

[תלמוד]

רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר:
מָה פְּלִיגִין רַבִּי יוּדָה וְרַבָּנִין?
בְּשֶׁהָיָה בְּדַעְתּוֹ לֶאֱכֹל פַּת.
אֲבָל אֵין בְּדַעְתּוֹ לֶאֱכֹל פַּת,
כָּל עַמָּא מוֹדַיִי,
שֶׁאִם יֵשׁ בֵּינֵיהֶן מִמִּין שִׂבְעָה, עָלָיו הוּא מְבָרֵךְ.
אָמַר רַבִּי אַבָּא:
צָרִיךְ לְבָרֵךְ בַּסּוֹף.
אָמַר רַבִּי יוֹסֵה:
הָדָא דְרַבִּי בָּא פְּלִיגָא עַל דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי,
דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר:
מָה פְּלִיגִין רַבִּי יוּדָה וְרַבָּנִין?
בְּשֶׁהָיָה בְּדַעְתּוֹ לֶאֱכֹל פַּת;
אֲבָל אִם אֵין בְּדַעְתּוֹ לֶאֱכֹל פַּת,
כָּל עַמָּא מוֹדַיִי,
שֶׁאִם יֵשׁ בֵּינֵיהֶן מִמִּין שִׂבְעָה, עָלָיו הוּא מְבָרֵךְ.
וַאֲמַר רַבִּי בָּא:
וְצָרִיךְ לְבָרֵךְ בַּסּוֹף.
לֹא בְרַךְ, נַעֲשָׂה טְפֵלָה,
דְּתְנִינַן תַּמָּן: (ברכות ו,ז)
"כָּל שֶׁהוּא עִקָּר וְעִמּוֹ טְפֵלָה,
מְבָרֵךְ עַל הָעִקָּר וּפוֹטֵר אֶת הַטְּפֵלָה."
הָדָא גַּרְיְזְמַתָּה, <קערת פירות>
רַבִּי יִרְמְיָה בְּשֵׁם רַבִּי אָמִי:
מְבָרֵךְ עַל תּוּרְמוֹסָה.
אָמַר רַבִּי:
עַל שֵׁם: (מִשְׁלֵי כב,כב) "אַל תִּגְזָל דָּל כִּי דַל הוּא",
עַד כַּדּוּן בְּשֶׁיֵּשׁ בְּדַעְתּוֹ לֶאֱכֹל פַּת;
לֹא הָיָה בְּדַעְתּוֹ לֶאֱכֹל פַּת, לָא בָדָה.

רַבִּי גַּמְלִיאֵל זוֹגָה סִלַּק גַּבֵּי אִלֵּין דְּבֵית רַבִּי יַנַּי.
חֲמָתוֹן נָסְבִין זַיְתָא וּמְבָרְכִין לִפְנָיו וּלְאַחֲרָיו. <ראה אותם לוקחים>
אָמַר לוֹן:
וְעָבְדִין כֵּן? <ועושים כך>
רַבִּי זְעִירָא שְׁלַח שָׁאַל לְרַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן.
רַבִּי כָּהֲנָא בְּשֵׁם רַבִּי אֲבִינָא:
כָּל עַמָּא מוֹדַיִי,
שֶׁאִם יֵשׁ בֵּינֵיהֶן מִמִּין שִׂבְעָה, עָלָיו הוּא מְבָרֵךְ.
אָמַר רַבִּי זְעִירָא:
וְיָאוּת.
מִן מָן דַּאֲנַן חָמַיִין רַבָּנִין סַלְקִין לְרֵישׁ יַרְחָא,

וְאָכְלִין עֲנָבִין וְלֹא מְבָרְכִין בְּסוֹפָהּ.
לֹא בְשֶׁיֵּשׁ בְּדַעְתּוֹ לֶאֱכֹל פַּת?

הָיוּ לְפָנָיו מִינִין שִׁבְעָה,
עַל אֵיזֶה מֵהֶן הוּא מְבָרֵךְ?
תַּמָּן אָמְרִין:
כָּל הַקּוֹדֵם לַמִּקְרָא קוֹדֵם לַבְּרָכָה,
וְכָל הַסָּמוּךְ לְ"אֶרֶץ" קוֹדֵם לַכֹּל.

[בְּרָכוֹת ו,ה]
מַתְנִיתָה.

בֵּרַךְ עַל הַיַּיִן שֶׁלִּפְנֵי הַמָּזוֹן,
פָּטַר אֶת הַיַּיִן שֶׁלְּאַחַר הַמָּזוֹן. [53]
בֵּרַךְ עַל הַפַּרְפֶּרֶת שֶׁלִּפְנֵי הַמָּזוֹן,
פָּטַר אֶת הַפַּרְפֶּרֶת שֶׁלְּאַחַר הַמָּזוֹן.
בֵּרַךְ עַל הַפַּת, פָּטַר אֶת הַפַּרְפֶּרֶת;
עַל הַפַּרְפֶּרֶת, לֹא פָטַר אֶת הַפַּת.
בֵּית שַׁמַּי אוֹמְרִים:
אַף לֹא מַעֲשֶׂה קְדֵרָה.

[תלמוד]

אָמַר רַב חִסְדָּא:
לָא תְּנִינַן אֶלָּא
"בֵּרַךְ עַל הַיַּיִן שֶׁלִּפְנֵי הַמָּזוֹן,
פָּטַר אֶת הַיַּיִן שֶׁלְּאַחַר הַמָּזוֹן",
אֲבָל אִם בֵּרַךְ עַל הַיַּיִן שֶׁבְּתוֹךְ הַמָּזוֹן,
לֹא פָטַר אֶת הַיַּיִן שֶׁלְּאַחַר הַמָּזוֹן.
תַּמָּן אָמְרִין:
אֲפִלּוּ בֵּרַךְ עַל הַיַּיִן שֶׁלִּפְנֵי הַמָּזוֹן,
לֹא פָטַר אֶת הַיַּיִן שֶׁלְּאַחַר הַמָּזוֹן.
וְהָא תְּנִינַן:
"בֵּרַךְ עַל הַיַּיִן שֶׁלִּפְנֵי הַמָּזוֹן,
פָּטַר אֶת הַיַּיִן שֶׁלְּאַחַר הַמָּזוֹן"!
רַב חוּנָא וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי,
חַד אָמַר:
כְּהָדֵין דְּשָׁתֵי קוֹנְדִּיטוֹן. <יין מתובל>
וְחָרָנָה אָמַר:
כְּהָדֵין דְּשָׁתֵי חֲמַר בָּתַר בָּלָנִי. <אחרי רחיצה במרחץ>
רַבִּי חֶלְבּוֹ, רַב חוּנָא, רַב בְּשֵׁם רַבִּי חִיָּא רֻבָּא:
פַּת הַבָּאָה כִּיסָנִין אַחַר הַמָּזוֹן <קינוח>
טְעוּנָה בִּרְכָה לְפָנֶיהָ וּלְאַחֲרֶיהָ.
אָמַר רַבִּי אָמִי:
רַבִּי יוֹחָנָן פְּלִיג.

אָמַר רַבִּי מָנָא לְרַבִּי חִזְקִיָּה:
בְּמָה הוּא פְּלִיג?
בְּשֶׁאָכַל מֵאוֹתוֹ הַמִּין בְּאֶמְצַע הַמָּזוֹן.
אָמַר לֵיהּ:
אֲפִלּוּ לֹא אָכַל מֵאוֹתוֹ הַמִּין בְּאֶמְצַע הַמָּזוֹן.
אֲתָא רַבִּי חַגַּי בְּשֵׁם רַבִּי זְעִירָא:
אֲפִלּוּ לֹא אָכַל מֵאוֹתוֹ הַמִּין בְּאֶמְצַע הַמָּזוֹן.
רַבִּי חֲנִינָא בַּר סִיסַי,
הֲוָון אִלֵּין דִּנְשַׁיָּא מְשַׁלְּחִין לֵיהּ נְקְלָנְסִין, <תמרים ניקולאוס>
וַהֲוָה שָׁבֵק לוֹן בָּתַר מְזוֹנֵיהּ,
וּמְבָרֵךְ עֲלֵיהֶן תְּחִלָּה וָסוֹף.
רַב חוּנָה אָכַל תְּמָרִין עִם פְּסָתֵיהּ.
אָמַר לֵיהּ רַב חִיָּא בַּר אָשֵׁי:
פְּלִיגַת עַל רַבָּךְ!
שֵׁבְקָן בָּתַר מְזוֹנָךְ, <הנח אותן אחר מזונך>
וְאַתְּ מְבָרֵךְ עֲלֵיהֶן תְּחִלָּה וָסוֹף!
אָמַר לֵיהּ:
אִין אִנִּין עִקָּר נְגִיסָתִי.
רַבִּי יוֹנָה וְרַבִּי יוֹסֵה
סַלְקוּן לְמִשְׁתּוּתֵיהּ דְּרַבִּי חֲנִינָא עֵינְתּוּנָיָא. <לסעודת חתונתו>
אַפִּיק קֻמְּיהוֹן פַּת הַבָּאָה כִּיסָנִין לְאַחַר הַמָּזוֹן.
אָמְרִין:
נִשְׁבּוֹק אֶלְפָּנָה וְנֵיתֵי לָן לְמַתְנִיתָה.
דִּתְנֵי:
רַבִּי מָנָא אָמַר מִשּׁוּם רַבִּי יוּדָה,
שֶׁאָמַר מִשּׁוּם רַבִּי יוֹסֵה הַגְּלִילִי:
פַּת הַבָּאָה כִּיסָנִין לְאַחַר הַמָּזוֹן
טְעוּנָה בִּרְכָה לְפָנֶיהָ וּלְאַחֲרֶיהָ.
אָמְרִי:
מִכְּיוָן דַּהֲווּ יְחִידֵי וְרַבָּנִין פְּלִיגִין עֲלוֹי,
נַעֲבֵיד כְּרַבָּנִין.
אָמַר מָרִינוֹס בֵּירַבִּי יְהוֹשֻׁעַ:
אַהֲנִי דַּאֲכַל גָּרִיזְמֵי וְסֶלֶת, <קערת פירות>
אַף עַל גַּב דְּהוּא מְבָרֵךְ עַל גָּרִיזְמֵיתָה בְּסוֹפָהּ,
לָא פְטַר סַלְתָּא.
מָה, כְּבֵית שַׁמַּי, דְּבֵית שַׁמַּי אוֹמְרִין:
"אַף לֹא מַעֲשֵׂה קְדֵרָה"!
אָמַר רַבִּי יוֹסֵה:
דִּבְרֵי הַכֹּל הֵיא.
בֵּרַךְ עַל הַפַּת,
פָּטַר אֶת הַפַּרְפֶּרֶת וְאֶת מַעֲשֵׂה קְדֵרָה.
כְּדִבְרֵי בֵית הִלֵּל.
בֵּית שַׁמַּי אוֹמְרִים:
לֹא פָטַר אֶת מַעֲשֵׂה קְדֵרָה.
אֲבָל אִם בֵּרַךְ עַל הַפַּרְפֶּרֶת תְּחִלָּה,
כָּל עַמָּא מוֹדַיְיךְ לֹא פָטַר אֶת הַפַּת וְלֹא מַעֲשֵׂה קְדֵרָה.

רַבִּי אַבָּא בְּרֵיהּ דְּרַב פַּפָּא בָּעֵי:
אַהֵן דַּאֲכַל סֵלֶת, וּבְדַעְתֵּיהּ מֵיכוֹל פִּתָּא,
מָהוּ מְבָרֵךְ עַל סֵלְתָּא בְּסוֹפָא?
רַבָּנִין דְּקֵיסָרִין פָּשְׁטִין לַהּ:
צָרִיךְ לְבָרֵךְ בַּסּוֹף.

[בְּרָכוֹת ו,ו]
מַתְנִיתָה.

הָיוּ יוֹשְׁבִין,
כָּל אֶחָד וְאֶחָד מְבָרֵךְ לְעַצְמוֹ;
הֵסַבּוּ,
אֶחָד מְבָרֵךְ לְכֻלָּן.
בָּא לָהֶן יַיִן בְּתוֹךְ הַמָּזוֹן,
כָּל אֶחָד וְאֶחָד מְבָרֵךְ לְעַצְמוֹ;
לְאַחַר הַמָּזוֹן,
אֶחָד מְבָרֵךְ לְכֻלָּן, וְהוּא אוֹמֵר עַל הַמִּגְמָר,
אַף עַל פִּי שֶׁאֵין מְבִיאִין אֶת הַמִּגְמָר
אֶלָּא לְאַחַר הַסְּעוּדָה.

[תלמוד]

רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר:
בִּשְׁבוּעַ הַבֵּן הֱוֵי מַתְנִיתָא.
הָא בַּעַל הַבַּיִת בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, לֹא.
תָּנֵי רַבִּי חִיָּא:
אֲפִלּוּ בַּעַל הַבַּיִת בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ.
תָּנֵי:
סֵדֶר סְעוּדָה,
אוֹרְחִין נִכְנָסִין,
וְיוֹשְׁבִין עַל הַסַּפְסָלִין וְעַל הַקָּתֶדְרָיוֹת,
עַד שֶׁכֻּלָּן מִתְכַּנָּסִין.
הֵבִיאוּ לָהֶן יַיִן,
כָּל אֶחָד וְאֶחָד מְבָרֵךְ לְעַצְמוֹ.
הֵבִיאוּ לָהֶן מַיִם לַיָּדַיִם,
כָּל אֶחָד וְאֶחָד נוֹטֵל יָדוֹ אַחַת.
הֵבִיאוּ לָהֶן פַּרְפֶּרֶת,
כָּל אֶחָד וְאֶחָד מְבָרֵךְ לְעַצְמוֹ.
עָלוּ וְהֵסַבּוּ,
הֵבִיאוּ לָהֶן יַיִן,
אַף עַל פִּי שֶׁבֵּרַךְ עַל הָרִאשׁוֹן,
צָרִיךְ לְבָרֵךְ עַל הַשֵּׁנִי.
וְאֶחָד מְבָרֵךְ עַל יְדֵי כֻלָּם.
הֵבִיאוּ לָהֶן לַיָּדַיִם,
אַף עַל פִּי שֶׁנָּטַל יָדוֹ אַחַת,

צָרִיךְ לִטֹּל שְׁתֵּי יָדָיו.
הֵבִיאוּ לָהֶם פַּרְפֶּרֶת,
אֶחָד מְבָרֵךְ עַל יְדֵי כֻלָּן.
וְאֵין רְשׁוּת לָאוֹרֵחַ לִכָּנֵס אַחַר שָׁלֹשׁ פַּרְפְּרָאוֹת.

תַּמָּן תְּנִינַן: (סוכה ד,ח)
"סֻכָּה שִׁבְעָה כֵּיצַד?
גָּמַר מִלֹּאכַל, לֹא יַתִּיר אֶת סֻכָּתוֹ,
אֲבָל מוֹרִיד הוּא אֶת הַכֵּלִים מִן הַמִּנְחָה וּלְמַעְלָה,
בִּשְׁבִיל כְּבוֹד יוֹם טוֹב הָאַחֲרוֹן."
רַבִּי אַבָּא בַּר כָּהֲנָא, רַב חִיָּא בַּר אָשֵׁי בְּשֵׁם רַב: [54]
צָרִיךְ אָדָם לִפְסֹל סֻכָּתוֹ מִבְּעוֹד יוֹם.
רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר:
צָרִיךְ לְקַדֵּשׁ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ.
רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל:
קִדֵּשׁ בְּבֵית זֶה וְנִמְלַךְ לֶאֱכֹל בְּבֵית אַחֵר,
צָרִיךְ לְקַדֵּשׁ.
רַבִּי אַחָא, רַבִּי חִינְנָא בְּשֵׁם רַבִּי הוֹשַׁעְיָה:
מִי שֶׁסֻּכָּתוֹ עֲרֵבָה עָלָיו,
מְקַדֵּשׁ לֵילֵי יוֹם טוֹב הָאַחֲרוֹן בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ,
וְעוֹלֶה וְאוֹכֵל בְּתוֹךְ סֻכָּתוֹ.
אָמַר רַבִּי אַבִּין:
וְלָא פְלִיגִין:
מָה דַּמַר רַבִּי הוֹשַׁעְיָה,
בְּשֶׁלֹּא הָיָה בְּדַעְתּוֹ לֶאֱכֹל בְּבֵית אֶחָד,
וּמָה דְּמַר שְׁמוּאֵל,
בְּשֶׁהָיָה בְּדַעְתּוֹ לֶאֱכֹל בְּבֵית אֶחָד.
אָמַר רַבִּי מָנָא:
אָתְיָא דִּשְׁמוּאֵל כְּרַב חִיָּא,
וּדְרַבִּי הוֹשַׁעְיָא כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי.
אָמַר רַבִּי אָמִי:
זֹאת אוֹמֶרֶת שֶׁנֶּחְלָקִין בְּפֵרוּשׁ.

שְׁאָלוּ אֶת בֶּן זוֹמָא:
מִפְּנֵי מָה "בָּא לָהֶן יַיִן בְּתוֹךְ הַמָּזוֹן
כָּל אֶחָד וְאֶחָד מְבָרֵךְ לְעַצְמוֹ"?
אָמַר לָהֶן:
מִפְּנֵי שֶׁאֵין בֵּית הַבְּלִיעָה פָּנוּי.
אָמַר רַבִּי מָנָא:
הָדָא אָמְרָה,
אַהֵן דְּעַטַּיִשׁ גּוֹ מֵיכְלָא, <תוך כדי אכילה>
אַסִּיר לְמֵימַר לֵיהּ "יַס!" בְּגִין סַכָּנְתָּא דְנַפְשָׁא. <לבריאות>

"וְאוֹמֵר עַל הַמִּגְמָר". <בשמים מוקטרים על גחלים>
מַה בֵּין מִגְמָר וּבֵין יַיִן?

מַגְמָר, כֻּלָּן מְרִיחִין,
יַיִן, אֶחָד הוּא טוֹעֵם.
רַבִּי זְעֵירָא בְּשֵׁם רַב יִרְמְיָה:
מַגְמָר, כֵּיוָן שֶׁהֶעֱלָה עָשָׁן, צָרִיךְ לְבָרֵךְ.
רַב יִרְמְיָה בְּעָא מִבְּדוּק לְרַבִּי זְעוֹרָא.
אָמַר לֵיהּ:
כֵּיצַד הוּא אוֹמֵר עַל שֶׁמֶן עָרֵב?
אָמַר לֵיהּ:
"אֲשֶׁר נָתַן רֵיחַ טוֹב בְּשֶׁמֶן עָרֵב".
אָמַר לֵיהּ:
"אֲשֶׁר נָתַן רֵיחַ טוֹב בַּעֲצֵי בְשָׂמִים".
יִצְחָק בַּר אַבָּא בַּר מַחְסֵיָה וְרַב חֲנַנְאֵל הֲווֹן יְתִיבִין.
חַד אָמַר "בָּרוּךְ שֶׁנָּתַן רֵיחַ טוֹב בַּעֲצֵי בְשָׂמִים",
וְחָרָנָה אָמַר "בָּרוּךְ שֶׁנָּתַן רֵיחַ טוֹב בְּעֵשֶׂב הָאָרֶץ".
מְתִיב מַן דְּמַר "בְּעֵשֶׂב הָאָרֶץ"
לְמָן דְּמַר "בַּעֲצֵי בְשָׂמִים":
וְכִי עֵצִים הֵן?
אָמַר לֵיהּ:
וְהָכְתִיב:
(יְהוֹשֻׁעַ ב,ו) "וַתִּטְמְנֵם בִּפִשְׁתֵּי הָעֵץ".
וְכִי עֵצִים הֵן?
סַלְקוּן לְבֵית רַב,
וְשַׁמְעוּן רַב חוּנָה בְּשֵׁם רַב:
"אֲשֶׁר נָתַן רֵיחַ טוֹב בַּעֲצֵי בְשָׂמִים".
גְּנִיבָא אָמַר:
שֶׁמֶן לְזוּהֲמָא אֵינוֹ צָרִיךְ לְבָרֵךְ.
אָמַר רַבִּי יוּדָן:
וַאֲפִלּוּ קָווּי לְתוֹךְ יָדוֹ.
רַבִּי חֶלְבּוֹ, רַב חוּנָא בְּשֵׁם רַב:
הַמְרַבֵּץ אֲלַנְתִּית בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, <מפזר מי בשמים>
אֵינוֹ צָרִיךְ לְבָרֵךְ.
אָמַר רַב חִסְדָּא:
עַל כֻּלָּן הוּא אוֹמֵר:
"אֲשֶׁר נָתַן רֵיחַ טוֹב בַּעֲצֵי בְשָׂמִים",
בַּר מִן אַהֲן מוֹסְכִין, דְּיֵימַר: <מושק, בושם המופק מאייל>
"אֲשֶׁר נָתַן רֵיחַ טוֹב בִּמְינֵי בְשָׂמִים".

[בְּרָכוֹת ו,ז]
מַתְנִיתָה.

הֵבִיאוּ לְפָנָיו מָלִיחַ וּפַת עִמּוֹ,
מְבָרֵךְ עַל הַמָּלִיחַ וּפוֹטֵר אֶת הַפַּת,
שֶׁהַפַּת טְפֵלָה לוֹ.
זֶה הַכְּלָל:
כָּל שֶׁהוּא עִקָּר וְעִמּוֹ טְפֵלָה,

מְבָרֵךְ עַל הָעִקָּר וּפוֹטֵר אֶת הַטְּפֵלָה.

[תלמוד]

רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן בְּשֵׁם רַבִּי יוֹנָתָן:
מַתְנִיתָה עַד שֶׁלֹּא לָמְדוּ סְעוּדַת מְלָכִים,
וּבְמָקוֹם שֶׁעוֹשִׂין אֶת הַמְּלִיחַ עִקָּר.
אֲבָל בְּמָקוֹם שֶׁאֵין עוֹשִׂין אֶת הַמְּלִיחַ עִקָּר, לָא בָדָא.
רַבִּי יִרְמְיָה בְּשֵׁם רַב:
פִּתָּא וּפֵרוּר, <פרפרת, קינוח>
אוֹמֵר עַל הַפֵּרוּר בְּמָקוֹם שֶׁעוֹשִׂין אֶת הַפֵּרוּר עִקָּר.
אֲבָל בְּמָקוֹם שֶׁאֵין עוֹשִׂין אֶת הַפֵּרוּר עִקָּר, לָא בָדָא.
רַבִּי סִימוֹן בְּשֵׁם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ:
שִׁקְיְזְמֵי וּפִתָּא, <מין קינוח>
אוֹמֵר עַל הַשִּׁקְיְזְמֵי בְּמָקוֹם שֶׁעוֹשִׂין אֶת הַשִּׁקְיְזְמֵי עִקָּר.
אֲבָל בְּמָקוֹם שֶׁאֵין עוֹשִׂין אֶת הַשִּׁקְיְזְמֵי עִקָּר, לָא בָדָא.

[בְּרָכוֹת ו,ח]
מַתְנִיתָה.

״אָכַל תְּאֵנִים וַעֲנָבִים וְרִמּוֹנִים,
מְבָרֵךְ עֲלֵיהֶן שָׁלֹשׁ בְּרָכוֹת;
דִּבְרֵי רַבָּן גַּמְלִיאֵל.
וַחֲכָמִים אוֹמְרִים:
בְּרָכָה אַחַת מְעֵין שָׁלֹשׁ.
רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר:
אֲפִלּוּ אָכַל שֶׁלֶק, וְהוּא מְזוֹנוֹ,
מְבָרֵךְ עָלָיו שָׁלֹשׁ בְּרָכוֹת.
הַשּׁוֹתֶה מַיִם לְצָמְאוֹ,
אוֹמֵר ״שֶׁהַכֹּל נִהְיָה בִדְבָרוֹ״.
רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר:
״בּוֹרֵא נְפָשׁוֹת רַבּוֹת״.

[תלמוד]

רַבִּי סִימוֹן, רַבִּי תַּדַּי בְּשֵׁם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ:
אָכַל בְּמִזְרָחָהּ שֶׁלַּתְּאֵנָה וּבָא לֶאֱכוֹל בְּמַעֲרָבָהּ,
צָרִיךְ לְבָרֵךְ.
אַבָּא בַּר רַב חוּנָא אָמַר:
יַיִן חָדָשׁ וְיַיִן יָשָׁן, צָרִיךְ לְבָרֵךְ.
שִׁנּוּי יַיִן, אֵין צָרִיךְ לְבָרֵךְ.
שִׁנּוּי מָקוֹם, צָרִיךְ לְבָרֵךְ.
הִסִּיעַ דַּעְתּוֹ, כְּמִי שֶׁהוּא שִׁנּוּי מָקוֹם.
רַבִּי, עַל כָּל חָבִית וְחָבִית שֶׁהָיָה פּוֹתֵחַ,
הָיָה מְבָרֵךְ עָלֶיהָ.

וּמָה הָיָה אוֹמֵר? [55]
רַבִּי יִצְחָק רֵבָּה בְּשֵׁם רַבִּי:
"בָּרוּךְ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב".
מַעֲשֶׂה בְּרַבִּי עֲקִיבָה שֶׁעָשָׂה מִשְׁתֶּה לְשִׁמְעוֹן בְּנוֹ,
עַל כָּל חָבִית וְחָבִית שֶׁהָיָה פּוֹתֵחַ,
הָיָה מְבָרֵךְ עָלֶיהָ וְאוֹמֵר:
"חַמְרָא טָבָא לְחַיֵּי רַבָּנִין וּלְתַלְמִידֵיהוֹן!"

"הַשּׁוֹתֶה מַיִם לִצְמָאוֹ אוֹמֵר:
בָּרוּךְ שֶׁהַכֹּל נִהְיָה בִּדְבָרוֹ."
אָמַר רַבִּי יוֹנָה:
חוּץ מִמֵּי דְקָרִים. <שיקוי הגורם לשלשול>
אָמַר רַבִּי יוֹסֵה:
וּלְכָל מַיִם שֶׁהוּא צָמֵא לָהֶן.
אָמַר רַבִּי אַבּוּן:
הַשּׁוֹתֶה מֵי דְקָרִים מָהוּ אוֹמֵר?
"בָּרוּךְ שֶׁבָּרָא מֵי רְפוּאוֹת".
אִית תַּנֵּי תָּנֵי "מֵי דְקָרִים",
וְאִית תַּנֵּי תָּנֵי "מֵי דְקָלִים".
מַן דְּמַר "מֵי דְקָרִים", שֶׁהֵן דּוֹקְרִין אֶת הַמָּרָה.
וּמַן דְּמַר "מֵי דְקָלִים", שֶׁהֵן יוֹצְאִין מִבֵּין שְׁנֵי דְקָלִים.

[סוף פרק ו ברכות]